

MUROD MUHAMMAD DO'ST HIKOYALARIDA OBRAZ VA RAMZIY TALQIN

Saidova Oyshajon

*O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti
Filologiya fakulteti talabasi*

Annotatsiya: Maqolada Murod Muhammad Do'stning "Darvoza yonidagi it" hikoyasi badiiy-estetik jihatdan tahlil qilinadi. Asardagi obrazlar tizimi, makon va zamonning ramziy ma'nolari hamda inson va muhit o'rtasidagi psixologik ziddiyatlar ilmiy-nazariy manbalar asosida yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: nasr, obraz, ramz, badiiy detal, psixologizm, ijtimoiy muhit, ma'naviy tanazzul.

XX asr o'zbek nasri taraqqiyotida Murod Muhammad Do'stning o'ziga xos o'rni bor. Yozuvchi asarlarida insoniy muammolar, axloqiy tanlovlar va jamiyatdagi o'zgarishlar o'tkir psixologik tahlillar orqali ochib beriladi. "Darvoza yonidagi it" hikoyasi inson va hayvon o'rtasidagi munosabatlar fonida yuksak ma'naviy va pastkashlikka moyil xarakterlar to'qnashuvini ko'rsatadi. Ushbu tadqiqotning maqsadi hikoyadagi badiiy vositalar va ramziy detallarning asar g'oyasini ochib berishdagi o'rni ilmiy asoslashdir.

Murod Muhammad Do'st nasri uchun xos bo'lgan xususiyat shundaki, u hayotiy detallarni shunchaki tasvirlamaydi, balki ularni falsafiy umumlashtirish darajasiga ko'taradi.¹ Adabiyotshunos Ozod Sharafiddinov ta'kidlaganidek, adabiyot – hayot darsi bo'lib, unda obrazlar orqali insoniy muammolar ochib beriladi. Olapar obrazi ham shunday ramziy xarakterga ega bo'lib, u xo'jayin va jamiyat uchun "sadoqat" o'lchovi vazifasini o'taydi.

Asar kompozitsiyasida "darvoza" detallari alohida o'rin tutadi. Izzat Sultonning fikricha, badiiy asarda detal va makon unsurlari muhim ramziy ma'no kasb etadi.² Hikoyadagi "darvoza" shunchaki qurilish inshooti emas, balki insoniylik chegarasini ifodalovchi ramzdir. Itning darvoza yonida qolishi – uning xo'jayin xonadonidagi "begonalashuvi"ni anglatadi.

Asardagi xo'jayin obrazining transformatsiyasi ijtimoiy muhit ta'sirida yuz beradi. Naim Karimovning XX asr o'zbek adabiyoti bo'yicha tadqiqotlarida qayd etilganidek, asarlarda inson xarakterining ijtimoiy muhit bilan bog'liqligi tabiiy

¹ Ozod Sharafiddinov. Adabiyot — hayot darsi. — Toshkent: Ma'naviyat, 2007.

² Izzat Sulton. Adabiyot nazariyasi. — Toshkent: O'qituvchi, 2005.

qonuniyatdir. ³Xo‘jayinning o‘z sadoqatli "oshnasi"ga nisbatan qilgan xiyonati jamiyatdagi ma’naviy mezonlarning o‘zgarishi bilan izohlanadi.

Shuningdek, hikoyada bolalar obrazi orqali o‘ziga xos qarama-qarshilik hosil qilinadi. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi olimlarining ilmiy qarashlariga ko‘ra, badiiy asarlarda bolalar obrazi orqali poklik va tabiiylik ifodalanishi xosdir.⁴ Kattalarning shafqatsiz qarorlari qarshisida bolalarning itga bo‘lgan sof mehrli munosabati muallifning insonparvarlik pozitsiyasini mustahkamlaydi.

Xulosa

Xulosa o‘rnida ta’kidlash joizki, "Darvoza yonidagi it" hikoyasi badiiy detail va ramzlar tizimi orqali insoniylik mohiyatini ochib beruvchi yetuk asardir. Undagi obrazlar tizimi jamiyatdagi ijtimoiy-axloqiy muammolarni xolis ko‘rsatib beradi va o‘quvchini axloqiy-falsafiy mushohadaga chorlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1.Murod Muhammad Do‘st. Darvoza yonidagi it. — Toshkent: O‘zbekiston nashriyoti, 1980-yillar.

2.Izzat Sulton. Adabiyot nazariyasi. — Toshkent: O‘qituvchi, 2005.

3.Naim Karimov. XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2010.

4.Ozod Sharafiddinov. Adabiyot — hayot darsi. — Toshkent: Ma’naviyat, 2007.

5.O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. O‘zbek adabiyoti tarixi. — Toshkent: Fan, 2015.

³ Naim Karimov. XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2010.

⁴ O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. O‘zbek adabiyoti tarixi. — Toshkent: Fan, 2015.